

ВОЛОДИМИР БИРЧАК У СВІТЛІ СТУДІЙ ЗАКАРПАТСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (56)

УДК 821.161.2.09.,1920/1939” Бирчак: 070(477.87) DOI: [https://doi.org/10.24144/2663-6840/2026.2.\(56\).19-27](https://doi.org/10.24144/2663-6840/2026.2.(56).19-27)

Барчан В. Володимир Бирчак у світлі студій закарпатських дослідників; кількість бібліографічних джерел – 23; мова українська.

Анотація. Дослідження подає аналіз бірчезнавчого дискурсу, представленого працями закарпатських дослідників. Важливість вивчення цих студій полягає в тому, що вони не лише актуалізують загальновідому інформацію, зафіксовану в енциклопедичних виданнях чи в автобіографічних матеріалах, а й розкривають різновекторну діяльність В. Бирчака-емігранта на Закарпатті упродовж двадцяти років (1920–1939). Активізація уваги дослідників до постаті відомого громадського й культурно-освітнього діяча 20–30 років ХХ століття, репресованого радянськими органами, зумовлена його реабілітацією в 1990 році, доступом до архівів, вивченням особової справи та можливість об’єктивного аналізу й оцінки його діяльності. За змістовми акцентами в дослідженнях виділяються дві протилежні оцінки. У працях радянських часів Бирчака розглядали в контексті літературного процесу краю. Домінував вульгарно-соціологічний підхід, Бирчака таврували як буржуазного націоналіста. Дослідження постреабілітаційного періоду репрезентують Бирчака як провідного діяча часів національного самоусвідомлення русинів-українців Підкарпатської Русі, активного учасника громадського, культурно-освітнього життя, визначного педагога, літературознавця, письменника. Ці студії розкрили маловивчені сторінки життєтворчості Бирчака закарпатського періоду. Більшості публікацій початку 90-х років, розміщених у періодичній пресі краю, притаманний науково-популярний характер. Вони привертали увагу широкої аудиторії читачів своїм конкретним фактажем та доступністю стилю. Науковий підхід до осмислення здобутків праці незаперечного авторитету серед українських емігрантів на Закарпатті та в колі місцевої інтелігенції започаткували праці О. Мишанича та Р. Офіцинського, які підкреслили значення його праці «Літературні стремління Підкарпатської Русі», підручників для гімназій та рівень літературознавчого хисту автора, а також наукові дослідження, присвячені аналізу педагогічної діяльності (В. Гомоннай, В. Росул, П. Ходанич та ін.). Поаналізований дослідницький доробок засвідчив значне зростання уваги краєзнавців, науковців до постаті В. Бирчака, він оприявнив особливості його діяльності закарпатського періоду, а разом із тим дав можливість виявити не вивчені досі важливі аспекти журналістської практики, мистецтва публіцистичної та художньої творчості. Важливим для науковців та широкого кола читачів стало перевидання у 2007 році праці В. Бирчака «Карпатська Україна. Спогади й переживання», яка відкрила нові смисли в сприйнятті її автора й тогочасних подій.

Ключові слова: Володимир Бирчак, науковий дискурс, педагог, культурно-освітній діяч, закарпатський період.

Формулювання проблеми. Закарпатський період життя В. Бирчака-емігранта (1920–1939) – значна й досить насичена сторінка. Він збігався з процесами відродження українства, пробудження національної свідомості русинів-українців Підкарпатської Русі, із зростанням їхньої політичної, культурної свідомості, активізацією національно спрямованого життя в різних сферах. В. Бирчак, збагачений попереднім досвідом громадсько-політичної, освітньої, культурної діяльності, став активним учасником українського літературного, просвітницького, театрального, медійного, пластового розвитку в краї, а в час Карпатської України брав активну участь у роботі уряду. Арешт у 1945 році, звинувачення в українському буржуазному націоналізмі, ув’язнення і смерть на засланні не давали можливості науковцям висвітлювати інформацію про Бирчака. Публікації закарпатських дослідників 90-х – 2000-х років відкрили завісу над життєписом цієї постаті. Аналіз аспектів науково-дослідницьких студій, повноти висвітлення в цьому дискурсі життєтворчості Бирчака є актуальним завданням, оскільки спрямує увагу науковців на важливі смисли його життєдіяльності й приверне увагу до маловивчених сторінок закарпатського періоду цього діяча.

Аналіз досліджень. Ім’я В. Бирчака з часу його арешту та заслання підпадало під табу як

українського буржуазного націоналіста. Закарпатські дослідники розпочали об’єктивне висвітлення окремих сторін його життя й діяльності лише після реабілітації цієї постаті в 1990 році. Серед перших публікацій відзначимо вміщену в закарпатському часописі «Карпатський край» статтю словацької науковиці Л. Баботи [Бабота 1991, с.11–12], яка подає загальні відомості про Бирчака, дослідження закарпатського історика й журналіста В. Іваня. Його розвідки стосувалися розкриття матеріалів сфабрикованої кримінальної справи, сторінок життя Бирчака-засланця та його смерті [Іваньо 1994, с. 61; Іваньо 1992, с. 16; Іваньо 1992, с. 14; Іваньо 1992, с. 12; Іваньо 1992, с. 231–233]. У наступні роки до оприявлення діяльності Бирчака на Закарпатті зверталися В. Пагіря, Н. Панчук, Г. Божук, О. Довганич, В. Гомоннай та В. Росул, І. Хланта, Р. Офіцинський, П. Ходанич та ін. На важливості закарпатських студій наголосила дослідниця С. Новак у монографії «Володимир Бирчак як публіцист і літературознавець» [Новак 2021]. На сьогодні актуальним залишається питання систематизації праць закарпатських дослідників, виявлення стану, повноти й всебічності вивчення закарпатських сторінок життєпису В. Бирчака.

Мета статті, завдання. Мета представленої роботи полягає в узагальненні аспектів крайово-

го дослідницького дискурсу життя й діяльності В. Бирчака закарпатського періоду, акцентування на малоаналізованих або й ще не вивчених на сьогодні векторах, спрямування на них уваги зацікавлених пошукувачів та вчених. Для досягнення зазначеної цілі проаналізуємо наявні студії закарпатських дослідників.

Методи та методика дослідження. У процесі виконання дослідження послуговуємось інструментарієм біографічного, соціологічного, аналітичного, контекстуально-інтерпретаційного, описового наукових методів, застосуємо методику аналізу від конкретного до загального, аналізу й узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Реабілітація В. Бирчака 25 січня 1990 р. за відсутності в його діях складу злочину, оскільки він «... до часу його арешту був громадянином Чехословаччини і за дії, учиненні на території других країн в силу ст. КК радянському законодавству відповідальності не підлягає» [Іваньо 1992, с. 14], а також за наявності таких речових доказів, як «статті, книги, які свідчать, що він був письменником, а не політичним діячем...» [Іваньо 1992, с. 14], відкрила нарешті доступ дослідникам до людини, яка була однією з помітних постатей у середовищі проукраїнської інтелігенції краю та його еміграційних кіл, внесла значний вклад у розвиток Закарпаття в час його національного відродження.

Уперше з часу заслання загальну біографічну довідку про В. Бирчака подала Л. Бабота в «Матеріалах до Словника українців Чехо-Словаччини», яка була надрукована в словацькому журналі «Дукля» 1990 р., № 4, передрукована в закарпатській газеті «Карпатський край». Авторка представила його як українського письменника, наукового, педагогічного й громадськогшо діяча, який звертав увагу на культурне життя русинів-українців довоєнної Чехословаччини [Бабота 1990, с.76–78]. Дослідниця констатує його співпрацю з науковцем Іваном Панькевичем, членство в товаристві «Просвіта», у редколегіях наукових збірників, авторство ряду підручників для середніх шкіл, художніх творів, наукових розвідок. Подає факт його переселення в Прагу, арешту та несправедливого звинувачення в 1945 році, висловлюється про невідомість на той час подальшого шляху арештанта, фіксує смерть в одній із радянських в'язниць та реабілітацію в 1990 році [Бабота 1990, с. 76].

Важливу роль у вивсвітленні життєпису В. Бирчака відіграла на той час газета «Карпатський край». Саме на її сторінках містилася основна кількість матеріалів про нього. Така увага до непересічної особистості часів національного відродження в краї зумовлена й презентативною нагодою – 110 річницею народин Бирчака (1881–1952).

26 березня 1991 р. на своїй сторінці часопис подає публікацію «Володимир Бірчак (Автор про себе)», що, власне, є автобіографічним начерком автора й несе безпосередньо викладену ним стислу інформацію про життєвий шлях.

У цьому ж році в листопадових та грудневих номерах «Карпатського краю» №№ 46, 47, 48, 49

опубліковано ряд статей історика, члена Спілки журналістів України В. Іваня «Справа під номером 16» на основі матеріалів про арешт В. Бирчака та судовий процес над ним. Автор оприлюднив матеріали справи, починаючи з від'їзду зі станції Мукачево потягом «Москва-Прага» уповноважених для проведення операції працівників відповідних радянських державних органів, їхнього відвідання квартири В. Бирчака в Празі, його арешту, санкціонованого військовим прокурором. У Постанові була вказана його діяльність дрогобицького, кам'янець-подільського, закарпатського періоду. При цьому все зі сфери діяльності, що пов'язано з національним рухом, трактується як націоналістичне, вороже. Особливо акцентовано на діяльності останнього часу, а саме: зафіксовано термін проживання на Закарпатті, членство в правлінні *націоналістичного товариства* «Просвіта», керівництво юнацьким *націоналістичним рухом* «Пласт», робота в редакціях *націоналістичних газет*, участь в уряді А. Волошина, зв'язки з українською еміграцією в Берліні, написання статей, книг... [Іваньо 1992, с. 14].

Ретельні опрацювання особової справи Бирчака та наполегливі пошуки нових відомостей про нього дають матеріали В. Іваню для наступних публікацій. На шпальтах чапоспису «Карпатський край» дослідник відтворює преребіг допитів та закритого судового процесу за відсутності підсудного, у результаті чого той не мав права на слово захисту, винесення жорстокого вироку з порушенням прав людини і юридичних норм. На початку 1992 року цей же автор оприлюднює в «Карпатському краї» в дописі «Де і коли помер Володимир Бірчак?» [Іваньо 1992, с. 16] відомості про табірні переміщення в'язня та його смерть в таборі Озерлаг Іркутської області, м. Тайшет 21 вересня 1952 року. Із цією інформацією в доповіді «Штрихи до біографії Володимира Бірчака» дослідник виступив на науковій конференції, присвяченій пам'яті Івана Панькевича 23–24 жовтня 1992 року.

На публікації В. Іваня в «Карпатському краї» відгукнувся вісімдесятидворічний зять Бирчака Богдан Аліськевич із Чехії [Подяка 1992, с. 3] зі щирою подякою від себе та племінників із Чехословаччини й США за надзвичайно точне з'ясування обставин арешту, карного процесу й подальшої долі ув'язненого аж до дня смерті й номера труни. Він повідомив також, що за вісім приїздів до 1986 року з дружиною в Ужгород, а також дворазового відвідання міста ним самим, нічого про Бирчака рідні дізнатися не могли. Тому публікаціями Іваня він був зворушений. Аліськевич наводить отриману від Маргарити Баботи, матері вченої зі Словаччини Любиці Баботи, інформацію, оприлюднену доцентом Дрогобицького педінституту М. Шалатою на зібранні асоціації українців, про заплановане в 1990 році видання історичної повісті Бирчака та його спогадів «Дрогобицька епопея», а також про намір письменника Романа Федоріва видати твори Бирчака. Аліськевич висловив готовність із допомогою родини Миколи Баботи сприяти в зібранні літературної друкованої й рукописної спадщини Бирчака

та пересиланні її на їхню адресу для майбутнього видання. До слова, белетристика митця не зібрана й не видана, обіцяне М. Шалатою видання не вишло. Історичний роман у двох книгах В. Бирчака «Василько Ростиславич» був виданий у 1995 році в Тернополі у видавництві «Мальви» з передмовою П. Гуцала та Р. Півторака «Майстер історичної прози (Володимир Бирчак і його повість «Василько Ростиславич»)» [Гуцал, Півторак 1995, с. 3–8].

Наслідком спілкування В. Іваня з рідними Бирчака стала й публікація в журналі «Тиса» (1994, №№ 1–2) під назвою «Золота корона честі» переданих Аліськевичем ряду недрукованих есе Бирчака з коротким післясловом автора публікації «Велич карпатського краю».

Початок 90-х років уніс зміни й у сприйнятті Бирчака як літературознавця. Після вульгарно-соціологічних оцінок радянського часу оприлюднюються об'єктивні, науково обґрунтовані поцінування його літературознавчих досліджень. Науковця задує авторитетний учений академічної інституції, доктор філологічних наук О. Мишанич у доповіді «Загальноукраїнський контекст літератури Закарпаття», відзначаючи, що в праці «Літературні стремління Підкарпатської Русі» Бирчак розглядає закарпатське письменство в загальноукраїнському контексті, особливо у зв'язках з Галичиною [Мишанич 1991, с. 315–326.]. Можна вважати, що в цій та інших студіях О. Мишанич реабілітує В. Бирчака як літературознавця, підкреслюючи вагомість його підходів до осмислення літературного процесу краю, а також виділяючи його в когорті українців-емігрантів, які відіграли «помітну роль у становленні українського літературного Закарпаття» [Мишанич 1996, с. 89].

Закономірним продовженням презентації Бирчака-літературознавця й письменника стала стаття Р. Офіцинського «Час – міра всіх устремлінь». Серед низки «талановитих імен, чужинців і краян», які засвітилися «яскравими зірками на мистецькому небі України», неподільно запанували в галузі літературної критики, талановито володіючи і художнім словом, Офіцинський першим називає галицького українця В. Бирчака. Автор подає перелік опублікованих творів письменника, важливі факти біографії, називає сфери його діяльності на Закарпатті, включно з підтримкою державотворчих стремлінь закарпатських українців. Дописувач акцентує й на важливості його праці «Літературні стремління Підкарпатської Русі», яка свідчила, що її автор «старався за молодь, тобто за помисли покоління, від якого залежав розвій української ідеї» [Офіцинський 1993, с. 3]. Дослідник наголошує й на цінності перейнятих «духом нескореності та патріотизму» [там само] його «Руських читанок» – підручників для гімназій та горожанських шкіл, другого видання книги «Літературні стремління Підкарпатської Русі». Цю працю науковець вважає новаторською, оскільки її автор розглянув літературний процес до 1937 року, «удосконалив систематизацію і популярний виклад матеріалу, виробив переконливу і струнку концепцію розвитку красного письменства краю»,

зарекомендувавши себе вдумливим рецензентом і критиком [Офіцинський 1993, с. 3].

Науковець аналізує літературно-критичну спадщину В. Бирчака й у праці «Новітня література Закарпаття: літературознавчі статті, нариси, рецензії, огляди» (2015).

Як бачимо, Р. Офіцинський у ряду перших дав хоча й стислі, але виважені, об'єктивні наукові оцінки основних досягнень В. Бирчака-літературознавця й педагога, вказавши таким чином актуальний для дослідження напрям вивчення спадщини невинувато забутого в радянський час діяча.

Реабілітації В. Бирчака в культурній свідомості, історичній пам'яті суспільства сприяли й проведені в 1992 році з нагоди сорокових роковин смерті діяча заходи ужгородської «Просвіти», де, як про це зазначає в закарпатській періодиці письменниця Л. Кудрявська, виступили зі спогадами колишні учні Бирчака, в'язні таборів, а В. Іваньо розкрив історію заповнення «білих плям». Присутні висунули пропозицію присвоїти ім'я В. Бирчака одній із вулиць та школі № 20 в Ужгороді, що й до сьогодні не втілено в життя. Зауважимо, ім'я Володимира Бирчака носить одна з вулиць закарпатського міста Хуст.

Відгуком на цю скорботну річницю була й стаття поетки Надії Панчук «Із безвісти повернутий» у газеті «Закарпатська правда». Вона носила ознайомчо-популярний характер. Цілком погоджуємося з думкою авторки, що цими заходами починалося друге народження В. Бирчака, «відновлення у пам'яті нащадків його багатогранної діяльності» [Панчук 1992, с. 4]. Про вшанування пам'яті В. Бирчака йдеться й у статті «Сорок років з дня смерті Володимира Бірчака», розміщеній на сторінках Календаря «Просвіти» на 1993 рік.

У 1997 році ім'я Володимира Бирчака увійшло до видання «Діячі історії, науки і культури Закарпаття»: Малий енциклопедичний словник, презентоване біографічною довідкою авторства професора-історика Г. Павленка.

Наближення Бирчака до суспільної свідомості в 90-і роки відбувалося й через ознайомлення широкої спільноти з його художніми творами. Це, на нашу думку, було реакцією на слушне твердження В. Іваня про те, що закарпатський період життєдіяльності цього діяча «можна з повним правом означити як літературний», оскільки саме на цей час «припадають його основні художні видання». Цей факт, наголошує В. Іваньо, було визнано лише під час реабілітації Бирчака. На сторінках «Карпатського краю», зокрема, опубліковано його історичний твір «Князь Володар», у журналі «Тиса» – ряд есе під назвою «Золота корона честі», у газеті «Закарпатська правда» уривок із повісті «Володар Ростиславич», мініатюра «Алдера», новела «Буду ще краща», притчі «До сонця», «Забагато добра», «На моїй голові корона», «Урваний ланцюг», оповідання «Життя таке прекрасне», «Зробіть це самі між собою» та ін.

Важливою подією в презентації В. Бирчака в 1993 році стало факсимільне видання його книги 1937 року «Літературні стремління Підкарпатської

Русі. Друге доповнене видання». Ця праця була під забороною в час окупації Закарпаття Угорщиною в 1939 році, а також весь радянський період. Уміщеної у новому виданні післямові О. Мишанича, доктора філологічних наук, зазначено важливу функцію цієї праці в навчальному процесі освітніх закладів Підкарпатської Русі та в науковому осмисленні літературного процесу краю. Бирчак, за твердженням вченого, «перший систематизував цей матеріал в його історичному розвитку і подав у доступній формі, орієнтуючись на широкого читача... Періодизація історії літератури Закарпаття, характеристика й оцінка письменників і їх основних творів цілком відповідають тому рівневі наукових знань про Закарпаття, якого було досягнуто на час написання книжки. Автор опрацював існуючу критичну літературу, сам багато досліджував і осмислював, внаслідок чого виробив переконливу і струнку концепцію літературного розвитку Закарпаття, ввівши його письменство в загальноукраїнський контекст» [Мишанич 1993, с. 191–192]. Науковець зауважує наявність деяких фактичних та ідеологічних недоліків у книзі. Попри це вона давала «повне і об'єктивне уявлення про літературний процес цього краю від найдавніших часів до середини 30-х рр. ХХ ст.» [Мишанич 1993, с. 192] і мала важливе значення для формування наукового осмислення літературного процесу краю в наступні десятиліття. Щоправда, додає О. Мишанич, «українські радянські літературознавці щедро брали з неї (книги – В.Б.) фактичний матеріал. Але послідовно критикували автора за «буржуазний націоналізм», «примітивізм» [Мишанич 1993, с. 191].

Презентація В. Бирчака-письменника, літературознавця поширюється в наступні роки. Зокрема, у 1995 році короткі біографічні відомості «Володимир Бирчак прозаїк, літературознавець» вміщені в бібліографічному покажчику «Літературне Закарпаття у ХХ столітті» І. Хланті.

Ці ж сфери діяльності В. Бирчака як найбільш презентативні виокремлює й професор О. Довганич у статті «Письменник, літературознавець, педагог, громадський діяч. До 120-річчя з дня народження Володимира Бирчака» [Довганич 1996, с. 63–65]. Автор подає інформацію про весь життєвий шлях Бирчака, його діяльність у багатьох сферах у різні роки. При цьому відзначає, що «саме в Закарпатті його творча праця стала найпліднішою і проходила в трьох напрямках. Він писав підручники для різних класів гімназій і горожанських шкіл, літературознавчі статті і праці, оповідання, повісті, які видавалися в Ужгороді, Львові і Празі» [Довганич 1996, с. 64]. Дослідник вказує на значення Бирчакових підручників «Руські читанки» для I–IV класів, на які позитивно відгукнувся в той час В. Гнатюк у «Літературно-науковому віснику» та висловив свою оцінку Ю. Руснак (Юлій Гаджега) у статті «Как создается «русинско-украинская» литература?», вміщеної у виданні «Русский народный календарь на высокосный годъ 1928 общества им. Александра Духновича». До речі, зазначимо, Ю. Гаджега запечерує оригінальність і цінність праці Бирчака.

Учений-історик О. Довганич у своїй розвідці підкреслює високе поцінування Бирчаком педагогічної діяльності А. Волошина, значення його праць про Августина Волошина, Василя Довговича, Михайла Грушевського, студій про закарпатську літературу, розвідки про «Слово о полку Ігоревім».

Автор статті конкретизує й художній доробок автора закарпатського періоду, стверджуючи, що на цей час припадають основні мистецькі надбання – історична повість з XI століття «Василько Ростиславич» (1923), «Володар Ростиславич» (1930), оповідання «Притча» (1931), «Золота скрипка» та «Чорна ідилія «Молодої музи» (1937), повісті «Проти закону» (1936), «На нових Землях» (1938) [Довганич 1996, с. 64]. Дослідник згадує й опубліковані до цього у Львові твори митця, а також видану в 1939 році книгу споминів про Карпатську Україну та опубліковані в Кракові історичний роман «Велика перемога» (1941) і повість «Кар'єра» (1943). Перелік друкованих творів, як і назви неопублікованих, зокрема історичних полотен «Безжурні дні» та «Останнє квітня», збірки оповідань «З дідової бороди», вважаємо важливим фактом дослідження О. Довганича, оскільки воно оприявнювало в науковому полі жанрові, змістові параметри художнього дискурсу Бирчака.

Доповнює закарпатський науково-дослідницький дискурс життєпліну В. Бирчака й оглядова стаття Василя Прагіри, уміщена в його праці, присвяченій закарпатцям у діаспорі [Пагіря 1997, с. 125–126]. Попри оприлюднені вже в попередніх матеріалах дані, автор подає інформацію, взятую з листа Івана Панькевича від 1924 року про те, що, перебуваючи в Мукачеві, Бирчак готував до друку колядки. Але переїзд до Києва М. Грушевського, який обіцяв їх видати, унеможливив появу цього видання. Як бачимо, у сферу зацікавлень Бирчака входив і фольклор.

У статті дослідник наводить і ще один факт, взятий із листа І. Панькевича до В. Гнатюка й цікавий літературознавцям. Йдеться про рецензію В. Гнатюка на «Літературні стремління...», видані в 1921 році, й реакцію В. Бирчака з приводу неї. І. Панькевич повідомляв, що «Бирчак вдоволений рецензією, бо вона дуже блага. Се популярна спроба дати синтез літературних стремлінь» [Пагіря 1997, с. 125].

На увагу дослідників спадщини Бирчака розрахована й інформація В. Пагіри про рукописні матеріали письменника й літературознавця. Серед них – збірка оповідань «З дідової бороди», дві книги історичної прози «Осінь квіття» та «Безжурні дні», наукова студія «Ідея і форма української повісті XIX віку. Проба естетичної аналізи й синтези», у якій осмислюється творчість І. Франка, Панааса Мирного, П. Куліша, Г. Квітки, О. Стороженка, І. Нечуя-Левицького.

На постать Бирчака-белетриста звертає увагу й учений П. Ходанич, розглядаючи й інші сфери його діяльності в статті, уміщеної у книзі «Письменники Срібної Землі. До 60-річчя Закарпатської організації Національної спілки письменників України». Автор констатує, що в багатьох творах

Бирчак викладає власні педагогічні погляди (зб. «Притчі», «Золота скрипка»), а у творах закарпатського періоду пошук національної ідеї пріоритетний перед естетичним ідеалом. Для творчої манери автора художніх полотен характерні такі якості, як логічно вибудований сюжет, стриманий іронічний тон, ліризм [Ходанич 2006, с. 142].

Проаналізовані вище праці можна віднести загалом до науково-популярного жанру. Вони розраховані на увагу широкого кола читачів. Новим етапом дослідницького процесу є науковий аналіз участі В. Бирчака у пластовому русі краю [Баяновська 1998, с. 71–74] й однієї з найвагоміших сфер його діяльності на Закарпатті – педагогічної. Її осягнення започаткували в 1996 році науковці В. Гомоннай та В. Росул статтю «Штрихи до портрета Володимира Бірчака-педагога» [Гомоннай, Росул 1996, с. 6]. Дослідники акцентували на важливості педагогічної діяльності Бирчака в час національного пробудження закарпатських українців, неоціненному значенні його підручників. Мотиваційними чинниками до їх написання була, на думку науковців, активна співпраця з провідними тоді культурними й громадськими діячами, авторами підручників. «Написані в той час підручники І. Панькевича „Грамматика руского языка”, М. Григашія „Загальна географія”, О. Іванчова „Географія”, Я. Неверлі „Грамматика і правопис української мови”, А. Волошина, А. Алиськевича „Логіка”, Е. Бокшая „Закон Божий” були наближені до умов краю, насичені місцевим матеріалом та творми українських поетів та письменників. Вони сприяли формуванню справжнього громадянина, його української національної свідомості» [Гомоннай, Росул 1996, с. 6].

Автори статті підкреслюють, що особливістю тогочасних підручників, зокрема й В. Бирчака, було спрямування матеріалу на контекст історії Закарпаття, його культури, природи. У підручниках Бирчака спостерігається «прагнення дати учням знання про рідний край, прищепити любов до його народу, народних звичаїв, природи, любов і повагу до людей праці, творчої інтелігенції» [Гомоннай, Росул 1996, с. 6]. Ідеї народознавства, краєзнавства, гармонії людини й природи, братерства українців автор втілює в аналізі творчості українських класиків, фольклорних зразків – пісень, казок, переказів тощо. Учені підкреслюють високий науковий рівень викладання Бирчака, його особливі педагогічні здібності та методичні прийоми навчання, наголошують на його концепції усвідомленого, творчого навчання. Креативності Бирчак рекомендував досягати шляхом «застосування таких основних форм, як судження, міркування, індуктивно-дедуктивної форми, а також через формування логічних понять, створення проблемних ситуацій, диспутів тощо» [Гомоннай, Росул 1996, с. 6].

Характеристику Бирчака як визначного педагога подано також у праці «Школа та освіта Зкарпаття (1997) авторства В. Гомоннай, В. Росула, М. Талапканича.

Започаткований закарпатськими науковцями-педагогами напрям дослідження діяльності В. Бир-

чака продовжив П. Ходанич у наукових статтях, дисертації та монографії «Педагогічна та освітньо-культурна діяльність українських письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919–1939)», опублікованої в 1999 році.

У праці П. Ходанича найбільш повно представлено діяльність В. Бирчака в культурно-освітній сфері тогочасного Закарпаття. У контексті демократичної політики першого президента Чехословаччини Томаса Масарика в час неймовірно запущеного стану освіти й культури в краї, відзначає дослідник, до роботи в освітніх закладах була залучена частина української еміграції. Автор праці наголошує на особливому місці письменників-педагогів у процесі навчання й виховання, формування національної ідеї в шкільній молоді, становлення справжніх патріотів, підготовки нової літературної зміни [Ходанич 1999, с. 4–5].

В. Бирчак посідав одне з чільних місць у цьому процесі. П. Ходанич підкреслює, що його студія з історії розвитку літератури Закарпаття, видання підручників, які формували естетичну свідомість, національну ідентичність учнів, написання й уміщення в навчальній літературі творів на педагогічну тематику (притчі), виховання нового покоління літераторів, створення літературних гуртків серед гімназійної молоді, індивідуальна робота з талановитими учнями – ці та інші форми роботи підтверджували високий професіоналізм педагога В. Бирчака. Окрім цього, дослідник наголошує на значенні його літературознавчих праць. Іван Панькевич, редактор часопису «Підкарпатська Русь», вважаючи Бирчака одним із найбільших авторитетів на Закарпатті, запрошує його на посаду керівника літературного відділу цього видання. Бирчак здійснив фаховий аналіз творів молодих митців краю, уміщених в «Альманасі підкарпатських українських письменників». Як відзначив П. Ходанич, «Бирчака можна вважати не тільки зразком блискучої літературної критики, але й прикладом доброзичливого повчання старшого і досвідченого письменника своїх молодших колег по перу, це слово педагога-письменника до обдарованої молоді» [Ходанич 1999, с. 17].

Важливою інформацією для дослідників є й оприлюднення П. Ходаничем фактів присутності у творчості Бирчака фейлетонного жанру, спонукування В. Гренджі-Донського до написання повісті про Липея, а Юрія Шерегія, відомого режисера й драматурга краю й Словаччини, до видання книги про становлення й розвиток театрального мистецтва на Закарпатті, участі в створенні разом із В. Гренджою-Донським Товариства українських письменників і журналістів Підкарпатської Русі.

Не обійшов увагою науковець і значення Бирчака в пластовому русі, важливості його книги «Наші пластові табори», а також його участі в розбудові й діяльності «Просвіти», редагуванні видання «Наукові збірники «Просвіти».

Найбільш ґрунтовним аналізом педагогічної діяльності В. Бирчака є роділ монографії П. Ходанича «Погляди Володимира Бірчака на роль і місце української літератури в системі навчально-ви-

ховного процесу в середній школі». Професійні спостереження автора, об'єктивні оцінки освітньої стратегії, форм і методів навчально-педагогічного процесу з його традиціями й новаторством, мотиваціями до навчання, креативом та критичним мисленням, запроваджуваних Бирчаком, без сумніву, є навчальною книгою для сучасних педагогів.

У 2000-х роках активність науковців у дослідженні спадщини В. Бирчака дещо спала. У 2001 році до 120-річчя з дня народження приурочена стаття О. Довганича в «Календарі „Просвіти”» на 2001 рік. У 2002 році 50-річчя його смерті відзначено статтею А. Божук «Письменник, літературознавець, громадський діяч» («Срібна Земля». 2002. № 40. 21 вересня). Про участь В. Бирчака у закарпатському Пласті та інших важливих подіях часів Карпатської України пише в останні роки й А. Ребрик на інформаційному ресурсі «Закарпаття онлайн» та ін.

Відзначимо, що 2007 рік знову зацентрував увагу на особі Бирчака. Важливою подією для осмислення доленосних перипетій Карпатської України, а також опанування спадщини закарпатського діяча стало видання його книги «Карпатська Україна. Спогади й переживання», яка вийшла у видавництві «Гражда» з післямовою Р. Офіцинського. Опублікована вона за виданням: Бірчак В. Карпатська Україна. Спогади й переживання. Прага: Нація в поході, 1940 (на авантитулі – 1939) за пропозицією д-ра Вікентія Шандора. Указана праця активно використовувалася науковцями, була «рекорди цитованості» [Офіцинський 2007, с.183]. «Ціль споминів, – писав Бірчак, – змалювати по можливості якнайвірніше пережите, щоб в майбутності на добром майбутні покоління будували, злого уникали» [Бірчак 2007, с. 184]. Звернемо увагу на зауваження цитованого вище дослідника О. Довганича, який з об'єктивністю науковця відзначав, що книга «стала яскравим свідченням очевидця трагічних подій у Карпатській Україні. У ній автор критично оцінює окремих тогочасних діячів, подає гірку правду про їх діяльність» [Довганич 1996, с. 64].

У зв'язку з таким баченням і відображенням подій Бирчаком Р. Офіцинський у післямові до нового видання пропонує дослідникам дивитися реально на тогочасні події, позбавитися безпідставного «ура-патріотизму» в інтерпретації часів Карпатської України, не ігнорувати історичної правди, утверджувати історичний об'єктивізм [Офіцинський 2007, с. 175].

Отже, нове видання книги спогадів В. Бирча-

ка стало доступним не лише науковцям, а й привернуло увагу зацікавленої аудиторії читачів, у полі зору яких історія рідного краю, національного відродження, державотворення, біографії діячів тощо.

Поряд із дослідницькими матеріалами про особу Бирчака з'явилася і його художня інтерпретація, що доповнює образ, надає йому психологічної виразності. Йдеться, зокрема, про монодраму П. Ходанича «Поїзд о п'ятій вечора» (2025), у якій йдеться про арешт В. Бирчака та суд на ним.

Висновки. У підсумку зазначимо, що бирчакознавчі студії закарпатських дослідників займають важливе місце в науково-популярному та науковому дискурсі життєтворчості В. Бирчака періоду 1920–1939 рр. ХХ ст. Корпус праць про відомого діяча представлений двома періодами: радянського часу з його вульгарно-соціологічними підходами до оцінки діяльності цієї непересічної постаті й періодом, що збігається з часом здобуття Україною незалежності. На початку 90-х років ХХ століття відбулася реабілітація В. Бирчака, що дало змогу дослідникам оприлюднити його архівну особову справу й розпочати об'єктивне висвітлення життєпису. Переважна частина публікацій, що подавалися в періодичній пресі, носили науково-популярний характер, були орієнтовані на ознайомлення широкого кола читачів із загальною інформацією про відомого діяча краю. Наукові праці О. Мишанича, Р. Офіцинського започаткували презентацію В. Бирчака як літературознавця. Дослідження вчених В. Гомонная, В. Росула, П. Ходанича представили один з основних векторів діяльності Бирчака – освітньо-педагогічну й культурну сферу. Науково об'єктивний, ґрунтовний аналіз педагогічної практики Бирчака в праці П. Ходанича оприявнив основні освітні стратегії педагога, його засади щодо принципів навчання та виховання учнів, формування естетичних цінностей та світоглядних засад, урахування мотиваційних чинників навчання, розвиток креативності та критичного мислення в процесі навчання. П. Ходанич підкреслює вміння Бирчака-педагога поєднати традиційні й новаторські форми в навчально-виховній практиці, що, вважаємо, є зразком професійності для сучасних педагогів.

Значне місце серед представленого читачам доробку В. Бирчака займають його спогади про Карпатську Україну, що мотивують науковців до відкриття нових смислів у життєписі визначної постаті, в аналізі важливого історичного періоду Закарпаття, а також заохочують читачку публіку до пізнання свого краю, розуміння складних державотворчих процесів.

Література

1. Бабота Л. Долаючи людські пересуди: [про видатного представника української культури – науковця, письменника, педагога та громадського діяча Володимира Бірчака, який значний час проживав в Ужгороді]. *Карпатський край*. 1991. № 30. 6 серпня. С. 11–12.
2. Бабота Л. Матеріали до Словника українців Чехо-Словаччини. *Дукля*. Пряшів. 1990. № 4. С. 76–78.
3. Баяновська М. Августин Волошин про соціальне виховання. *Календар «Просвіти»* на 1998 р. Ужгород. 1998. С. 71–74.
4. Бірчак В. Карпатська Україна. Спогади й переживання. Ужгород: Гражда, 2007. 200 с.
5. Гомоннай В., Росул В. Штрихи до портрета Володимира Бірчака-педагога. *Новини Закарпаття*. 1996. № 7. 16 січня. С. 6.

6. Гуцал П., Півторак Р. Майстер історичної прози (Володимир Бірчак і його повість «Василько Ростиславич») / Бірчак В. Василько Ростиславич: історичний роман у двох книгах. Тернопіль: Мальви, 1995. С. 3–8.
7. Довганич О. Письменник, літературознавець, педагог, громадський діяч. До 120-річчя з дня народження Володимира Бірчака. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 63–65.
8. Іваньо В. Велич Карпатського краю : [літератор, педагог, просвітянський діяч Закарпаття 20–30-х років ХХ ст. Володимир Бірчак]. *Тиса*. 1994. №№ 1–2. С. 61.
9. Іваньо В. Де і коли помер Володимир Бірчак? : [вчений, педагог, письменник, літературознавець нашого краю загинув у таборі Озерлагу]. *Карпатський край*. 1992. № 3. 14 січня. С. 16.
10. Іваньо В. Справа за номером 16. *Карпатський край*. 1991. 26 листопада. № 46. С. 14.
11. Іваньо В. У літературних стремліннях. *Новини Закарпаття*. 1992. № 134–135. 19 вересня. С. 12.
12. Іваньо В. Штрихи до біографії Володимира Бірчака. *Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23–24 жовтня 1992 року)*. Ужгород, 1992. С. 231–233.
13. Мишанич О. Володимир Бірчак і його книжка «Літературні стремління Підкарпатської Русі» / Бірчак В. Літературні стремління Підкарпатської Русі. Друге доповнене видання. Факс. вид. Ужгород: Карпати, Ужгородський виробничо-видавничий комбінат «Патент». 1993. С. 191–192.
14. Мишанич О. Загальноукраїнський контекст літератури Закарпаття / *Українські Карпати. Матеріали наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура»* (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.). Ужгород, 1993. С. 315–326.
15. Мишанич О. Література Закарпаття ХХ ст. в загальноукраїнському контексті. Загальноукраїнський контекст літератури Закарпаття. Літературно-критичні студії. Ужгород: Гражда, 1996. С. 72–93.
16. Новак С. Володимир Бірчак як публіцист і літературознавець. Монографія. Дрогобич: Коло, 2021. 496 с.
17. Офіцинський Р. Хочемо правди? Ось її очі! Уроки Карпатської України : концепція Володимира Бірчака / Бірчак В. Карпатська Україна. Спогади й переживання, Ужгород : Гражда, 2007. С. 175–197.
18. Офіцинський Р. Час – міра всіх устремлень. *Новини Закарпаття*. 1993. № 182. 9 грудня. С. 3.
19. Пагіря В. Закарпатці у діаспорі. Нариси про закарпатських емігрантів. Ужгород : ВАТ «Патент», 1997. С. 125–126.
20. Панчук Н. Із безвісті повернутий. *Закарпатська правда*. 1992. № 79. 19 вересня. С. 4.
21. Подяка за дослідження : [лист із братньої Чехословаччини – відгук на статтю Василя Іваня, автора публікації про Володимира Бірчака, несправедливо засудженого на 25 років як ворога народу]. *Карпатський край*. 1992. № 13. 24 березня. С. 3.
22. Ходанич П. Володимир Бірчак / Письменники Срібної Землі. До 60-річчя Закарпатської організації Національної спілки письменників України / Упорядник П.М. Ходанич. Ужгород : КП «Ужгородська міська друкарня», 2006. С. 138–143.
23. Ходанич П. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність українських письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919–1939). Ужгород : МПП «Гражда», 1999. 91 с.

References

1. Babota L. (1991) Dolaiuchy liudski peresudy: [pro vydatnoho predstavnyka ukraïnskoi kultury – naukovtsia, pysmennyka, pedahoha ta hromadskoho diiacha Volodymyra Birchaka, yakyi znachnyi chas prozhyvav v Uzhhorodi] [Overcoming human gossip: [about the outstanding representative of Ukrainian culture – scientist, writer, teacher and public figure Volodymyr Birchak, who lived in Uzhhorod for a considerable time]. *Karpatyskyi kraj*. № 30, 6 serpnia. S. 11–12 [in Ukrainian].
2. Babota L. (1990) Materialy do Slovnyka ukraïntsv Chekho-Slovachchyny [Materials for the Dictionary of Ukrainians in Czechoslovakia]. *Duklia. Priashiv*. № 4. S. 76–78 [in Ukrainian].
3. Baianovska M. (1998) Avhustyn Voloshyn pro sotsialne vykhovannia [Augustyn Voloshyn on social education]. *Kalendar «Prosvity» na 1998 r. Uzhhorod*. S. 71–74 [in Ukrainian].
4. Birchak V. (2007) Karpatska Ukraina. Spohady u perezhyvannia [Karpaprtian Ukraine. Memories and anticipation]. Uzhhorod: Grazhda. 200 s. [in Ukrainian].
5. Homonnai V., Rosul V. (1996) Shtrykhy do portreta Volodymyra Birchaka-pedahoha [Strokes to the portrait of Volodymyr Birchak, a teacher]. *Novyny Zakarpattia*. № 7. 16 sichnia. S. 6 [in Ukrainian].
6. Hutsal P., Pivtorak R. (1995) Maister istorychnoi prozy (Volodymyr Byrchak i yoho povist «Vasyloko Rostyslavych») [Master of historical prose (Volodymyr Byrchak and his story “Vasyloko Rostislavich”)] / Byrchak V. Vasyloko Rostyslavych: istorychnyi roman u dvokh knykhakh. Ternopil: Malvy. S. 3–8 [in Ukrainian].
7. Dovhanych O. (1996) Pysmennyk, literaturoznaveць, pedahoh, hromadskyi diiach. Do 120-richchia z dnia narodzhennia Volodymyra Birchaka [Writer, literary critic, teacher, public figure. To the 120-th anniversary of the birth of Volodymyr Birchak]. *Kalendar «Prosvity» na 1996 rik. Uzhhorod: Zakarpatske kraiove tovarystvo «Prosvita»*. S. 63–65 [in Ukrainian].
8. Ivano V. (1994) Velych Karpatskoho kraiu: [literator, pedahoh, prosvitianskyi diiach Zakarpattia 20–30-kh rokiv XX st. Volodymyr Birchak] [The Greatness of the Carpathian Region: [writer, teacher, educational figure

of Transcarpathia in the 20s-30s of the 20-th century. Volodymyr Birchak]. *Tysa*. №№ 1–2. S. 61 [in Ukrainian].

9. Ivano V. (1992) De i koly pomer Volodymyr Birchak? : [vchenyi, pedahoh, pysmennyk, literaturoznavets nashoho kraiu zahynuv u tabori Ozerlahu] [Where and when did Volodymyr Birchak die? : [scientist, teacher, writer, literary critic of our region died in the Ozerlag camp]. *Karpatskyi krai*. № 3. 14 sichnia. S. 16 [in Ukrainian].

10. Ivano V. (1991) Sprava za nomerom 16 [The case is number 16]. *Karpatskyi krai*. 26 lystopada. № 46. S. 14 [in Ukrainian].

11. Ivano V. (1992) U literaturnykh stremlinniakh [In literary aspirations]. *Novyny Zakarpattia*. № 134–135. 19 veresnia. S. 12 [in Ukrainian].

12. Ivano V. (1992) Shtrykhy do biohrafii Volodymyra Birchaka [A few lines from the biography of Volodymyr Birchak]. *Materialy naukovoï konferentsii, prysviachenoï pam 'yati Ivana Pankevycha (23–24 zhovtnia 1992 roku)*. Uzhhorod. S. 231–233 [in Ukrainian].

13. Myshanych O. (1993) Volodymyr Byrchak i yoho knyzhka «Literaturni stremlinnia Pidkarpatskoi Rusi» [Volodymyr Byrchak and his book “Literary Aspirations of Subcarpathian Rus”] / Byrchak V. Literaturni stremlinnia Pidkarpatskoi Rusy. Faks. vyd. Uzhhorod: Karpaty, Uzhhorodskyyi vyrobnycho-vydavnychi kombinat «Patent». S. 191–192 [in Ukrainian].

14. Myshanych O. (1993) Zahalnoukrainskyi kontekst literatury Zakarpattia / Ukrainski Karpaty [In literary aspirations]. *Materialy naukovoï konferentsii «Ukrainski Karpaty: etnos, istoriia, kultura (Uzhhorod, 26 serpnia – 1 veresnia 1991 r.)*. Uzhhorod. S. 315–326 [in Ukrainian].

15. Myshanych O. (1996) Literatura Zakarpattia XX st. v zahalnoukrainskomu konteksti. Zahalnoukrainskyi kontekst literatury Zakarpattia [In literary aspirations: Literature of Transcarpathia of the 20 th century in the all-Ukrainian context]. *Literaturno-krytychni studii*. Uzhhorod: Grazhda. S. 72–93 [in Ukrainian].

16. Novak S. (2021) Volodymyr Birchak yak publitsyst i literaturoznavets. Monohrafiia [Volodymyr Birchak as a publicist and literary scholar. Monograph]. Drohobych: Kolo. 496 s. [in Ukrainian].

17. Ofitsynskyy R. (2007) Khochemo pravdy? Os yii ochi! Uroky Karpatskoi Ukrainy: kohntseptsiiia Volodymyra Birchaka [Do we want the truth? Here are her eyes! Lessons from Carpathian Ukraine: Volodymyr Birchak's concept]. *Birchak V. Karpatska Ukraina. Spohady y perezhyvannia*, Uzhhorod: Grazhda. S. 175–197 [in Ukrainian].

18. Ofitsynskyy R. (1993) Chas – mira vsikh ustremiin [Time is the measure of all aspirations]. *Novyny Zakarpattia*. № 182. 9 hrudnia. S. 3.

19. Pahyria V. (1997) Zakarpratti u diaspori. Narysy pro zakarpatskykh emihrantiv [Transcarpathians in the diaspora]. Uzhhorod: VAT «Patent». S. 125–126 [in Ukrainian].

20. Panchuk N. (1992) Iz bezvisti povernutyi [Returned from the missing]. *Zakarpatska pravda*. № 79. 19 veresnia. S. 4 [in Ukrainian].

21. Podiaka za doslidzhennia : [lyst iz bratnoi Chekhoslovachchyny – vidhuk na stattiu Vasylia Ivania, avtora publikatsii pro Volodymyra Birchaka, nespravedlyvo zasudzhenooho na 25 rokiv yak voroha harodu] (1992) [Thanks for the research: [letter from fraternal Czechoslovakia – response to the article by Vasyl Ivan, the author of the publication about Volodymyr Birchak, unjustly sentenced to 25 years as an enemy of the people]. *Karpatskyi krai*. № 13, 24 bereznia. S. 3 [in Ukrainian].

22. Khodanych P. (2006) Volodymyr Byrchak [Volodymyr Byrchak] / Pysmennyky Sribnoi Zemli. Do 60-richehia Zakarpatskoi orhanizatsii Natsionalnoi spilky pysmennykiv Ukrainy. [Writers of the Silver Land. To the 60 -th anniversary of the Transcarpathian organization of the National Union of Writers of Ukraine.] / Uporiadnyk P.M. Khodanych. Uzhhorod: KP «Uzhhorodska miska drukarnia». S. 138–143 [in Ukrainian].

23. Khodanych P. (1999) Pedahohichna ta osvithno-kulturna diialnist ukrainskykh pysmennykiv-emihrantiv na Zakarpatti v mizhvoiezhhnyi period (1919–1939) [Pedagogical and educational-cultural activity of Ukrainian writers-emigrants in Transcarpathia in the interwar period (1919–1939)]. Uzhhorod: MPP «Hrazhda». 91 s. [in Ukrainian].

VOLODYMYR BIRCHAK IN THE CONTEXT OF STUDIES BY TRANSCARPATHIAN RESEARCHERS

Abstract. The study presents an analysis of the scholarly discourse on Birchak presented by Transcarpathian researchers. The importance of studying these works lies in the fact that they not only present well-known information recorded in encyclopedic publications or autobiographical materials, but also reveal the multifaceted activities of V. Birchak, an emigrant in Transcarpathia, over a period of twenty years (1920–1939). The increased attention of researchers to this well-known public, cultural, and educational figure of the 1920s and 1930s, who was repressed by the Soviet authorities, is due to his rehabilitation in 1990, access to archives, the study of his personal file, and the possibility of objective analysis and evaluation of his activities. In terms of content, two opposing assessments stand out in the research. In Soviet-era works, Birchak was viewed in the context of the region's literary process. A vulgar sociological approach dominated, and Birchak was branded a bourgeois nationalist. Research from the post-rehabilitation period presents Birchak as a leading figure in the era of national self-awareness among the Rusyn-Ukrainians of Subcarpathian Rus, an active participant in public, cultural, and educational life, and an outstanding educator, literary scholar, and writer. These studies have revealed understudied pages of Birchak's life and work during his Transcarpathian period. Most publications of the early 1990s, published in the region's periodicals, were of a popular scientific character. They attracted the attention of a wide audience of readers with their specific facts and accessible style. The scientific approach to understanding the achievements of an indisputable authority among Ukrainian emigrants in Transcarpathia and

among the local intelligentsia was initiated by the works of O. Myshanych and R. Oficynsky, who emphasized the significance of his work “Literary Aspirations of Subcarpathian Rus,” textbooks for gymnasias, and the author’s literary scholarly acumen, as well as scientific research devoted to the analysis of his pedagogical activity (V. Gomonai, V. Rosul, P. Khodanych, and others). The analyzed research work showed a significant increase in the attention of local historians and scholars to the figure of V. Birchak, revealed the peculiarities of his activity during the Transcarpathian period, and at the same time made it possible to identify important aspects of journalistic practice, publicistic and artistic creativity that had not been studied before. The 2007 reissue of V. Birchak’s work “Carpathian Ukraine: Memories and Experiences” was important for scholars and a wide range of readers, as it revealed new meanings in the author’s perception of the events of that time.

Keywords: Volodymyr Birchak, scientific discourse, educator, cultural and educational figure, Transcarpathian period.

© Барчан В., 2026 р.

Дата першого надходження рукопису до видання: 15.04.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 07.05.2026

Дата публікації: 31.05.2026

Валентина Барчан – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; valentya.barchan@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-9054-6370>

Valentya Barchan – Doctor of Philological Sciences, Professor of Ukrainian Literature at Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; valentya.barchan@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-9054-6370>